

Věnceslav Metelka,
fotografie z roku 1860
(Památník zapadlých vlastenců)

Věnceslav Metelka

* 17. 9. 1807, Sklenařice

† 1. 5. 1867, Paseky nad Jizerou

Stárnu, zrak mi pomalu mizí, oheň hasne, cit tupí. Přichází mi jako na divadle, když úloha se dohrává. Odstoupím brzy za kulisy a bude drama života dohráno. Přijde na to, hrál-li jsem dobře neb špatně. Až pomínu, nepominou po mně housle. Mnohé budou chválit a velmi mnoho hanět...
(Metelkovy deníky, 1859)

Učitel, houslař a písmák Věnceslav Metelka se narodil jako nejstarší syn chalupníka Jáchyma Metelky ve Sklenařicích nedaleko Vysokého nad Jizerou. Během školní docházky na něj měl silný vliv jeho učitel, písmák a hudebník Matěj Hájek. Učil ho mimo jiné na housle, flétnu a klavír. Od deseti let chodil Věnceslav hrát po hospodách. Jako dospívající mladík odešel na zkušenou do Německa. Poté

se učil truhlářem a v Náchodě pracoval v houslařské dílně, což pro jeho budoucí život mělo zásadní význam.

Přišel jsem do Náchoda k mému známému, tent byl hospodář. On mi vypravuje, že se nejkrásnější příležitost naskytla, že nemusím k truhláři – že instrumentář, jenž fortepiana, klavíry, kytary, housle a jiné věci dělá, potřebuje tovaryše truhlářského. Mně to bylo vítáno. Instrumentář přišel k hodináři, a než bylo půl hodiny, již jsem stál v práci u instrumentáře.

Roku 1829 odešel Metelka na naléhání svého otce do Jičína studovat učitelství a po absolvování ústavu se roku 1831 stal pomocným učitelem v Pasekách. Jako jeho nadřízený zde působil učitel Josef Šimůnek, zanícený národní buditel, jehož velkou láskou byly knihy, časopisy, divadlo a hudba. Nebránil se jejich zápůjčkám a nepochybně ovlivnil duchovní klima Pasek i jejich okolí. Jako regenschori v kostele sv. Václava pozvolna vytvořil velmi bohatý a cenný hudební archiv. Pro Metelku byl dobrým, názorově spřízněným principálem, od něž se mohl ještě mnohemu píučit. Pro svého pomocníka měl pochopení a nebránil mu, když se od roku 1835 náruživě věnoval ochotnickému divadlu.

Jak bylo tehdy běžné, s učitelstvím nebyl spojen pravidelný plat, a proto musel Metelka žít velice skromně. Vzdýt Paseky patřily k nejchudším obcím Vysocka. Navzdory nedostatečným příjmům dostal roku 1836 výjimku a mohl se i jako školní pomocník oženit se sestrou učitele Šimůnka Kateřinou, s níž měl pak čtyři děti: Pavlínu (1836–1857), Václava (1838–1856), Josefa (1841–1880) a Johanku (1843–1868). Dvě starší děti, výrazně nadané, zemřely krátce po sobě v mladém věku na tuberkulózu a Věnceslav Metelka jejich odchod prožíval velmi těžce.

Hmotná situace se poněkud zlepšila, když roku 1838 zemřel manželčin otec. Metelka mohl z dědictví koupit domek v Pasekách a začal také hospodařit. Přivydělával si hraním, ale hlavně stavěl housle, violy a další dřevěné hudební nástroje včetně kytar. Po celý život vášnivě miloval hudbu a věnoval se také komponování. Rozsah jeho skladatelské činnosti dosud spolehlivě neznáme.

Dožil se otevření nové pasecké školní budovy, ale na místo definitivního učitele čekal marně. Proto v roce 1847 učitelskou profesi opustil. Přitom si poznamenal dodnes platná slova:

Přání jest, aby učitelé byli lépe placení a aby placení učitelé byli lepší.

Přání jest, aby zasloužili učitelové byli vyznamenání

a aby vyznamenání učitelé toho též zaslouhovali.

Přání jest, aby se učitelé nezapomněli vzdělávati

a aby se nezapomnělo na vzdělaného, udělati jej učitelem.

Po odchodu ze školy se věnoval především výrobě již zmíněných nástrojů a stal se zakladatelem slavné krkonošské houslařské školy. V jeho díle pokračovali i jeho potomci a k tradici této školy se dodnes s hrdostí hlásí mimo jiné světoznámí pražští Špidlenové či neméně věhlasní hradečtí Pilařové.

Metelka si psal četné zápisky. Jeho deníky i drobná díla (*Život školního pomocníka, Bál v Potočnicku, Cesta pražská, Pravdivé příběhy* a další) si dodnes zachovala mimořádnou dokumentární hodnotu a jsou uložena v Památníku národního písemnictví v Praze. V roce 1890 se s nimi zásluhou zdejšího učitele Josefa Dlaboly seznámil Karel Václav Rais, jehož inspirovaly k proslulému románu *Zapadlí vlastenci*.

Krkonošský přítel můj zvěděv, že se připravuji napsati historii staré školy české, zapůjčil mi zápisky horského písmáka Václava (sic!) Metelky... Mezi rodinnými, mravokárnými, hospodářskými a kantorskými poznámkami denními našel jsem tam též hojně vlastenecké výlevy a stesky, črty z tehdejšího života vůbec a z kantorského zvláště, jež se mi vroucností i pravdivostí svou a bohatými detaily dobovými výborně hodily. (K. V. Rais)

Věnceslav Metelka zemřel na tuberkulózu roku 1867. Avšak jeho odkaz žije dodnes. V kostele sv. Václava, který se od obrozeneckých časů příliš nezměnil, se na Metelkovu počest každoročně konají Pasecké hudební slavnosti. S životem i jeho houslařskou školou Vás seznámí neobyčejně zajímavý *Památník zapadlých vlastenců*. V obci se dochoval i Metelkův dům a stará pasecká škola. *PaedDr. Jan Luštinec*

Vzácné housle V. Metelky z roku 1857
(Památník zapadlých vlastenců)

Záznam o narození dcery Johanky, deníkový zápis z roku 1843 (Památník zapadlých vlastenců)

Porůzné myšlenky za rok 1837 a 1838,
Metelkovy deníky z let 1835 až 1844
(Památník zapadlých vlastenců)

Stará pasecká škola č. p. 90,
kde v letech 1831 až 1846 V. Metelka učil
(Památník zapadlých vlastenců v Pasekách nad Jizerou)

Metelkova rodná chalupa
ve Sklenařicích
(Památník zapadlých vlastenců)

Zřizovatelé: Národní muzeum – Matice česká, sekce Společnosti Národního muzea, ve spolupráci s Krkonošským muzeem v Jilemnici (Správa KRNAF) a obcí Paseky nad Jizerou – říjen 2017.
Typografie, tisk: FAST digital print studio s. r. o., Praha 10. Kontakt: Matice česká, Václavské náměstí 68, 115 79 Praha 1, tel. 224 497 333, matice_cek@nm.cz.